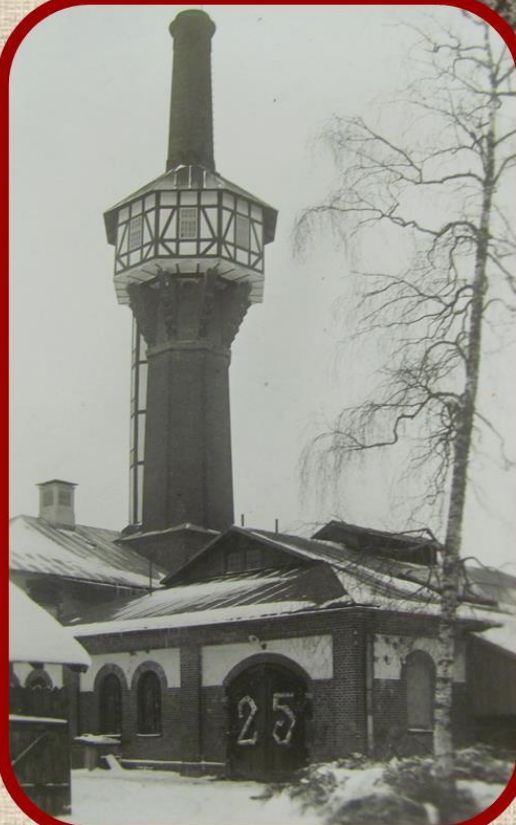

**Strenču
psihoneirolōģiskās
slimnīcas attīstība
vēsturiskā
kontekstā**

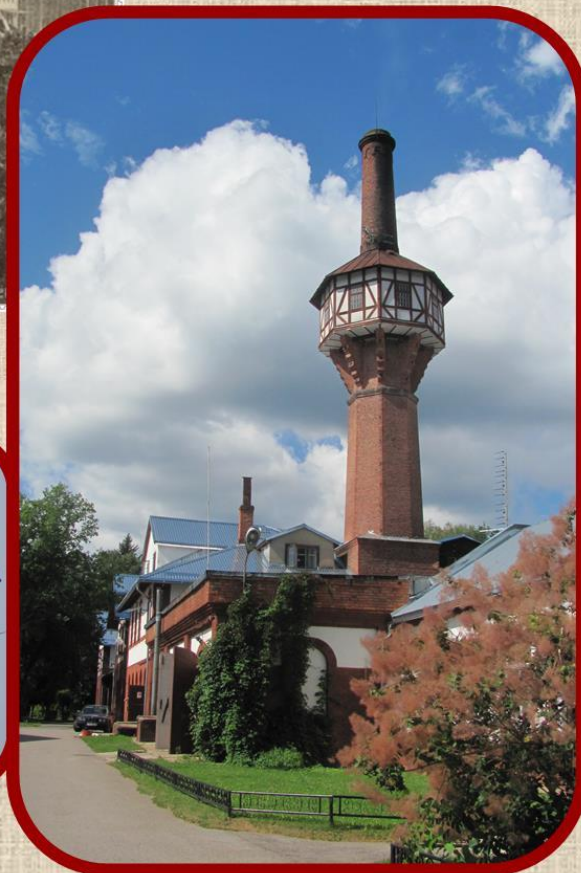

*Irren-Anstalt, Stackeln.
Wahjprahtigo eestahde Strenzi.*

**VSIA STREŅČU
PSIHONEIROLOĢISKĀ
SLIMNĪCA**

STREŅČI MENTAL HOSPITAL STATE LTD

Pazīstamais Krievijas psihiatrs un psihiatrijas vēsturnieks Aleksandrs Šulcs, teicis, ka:

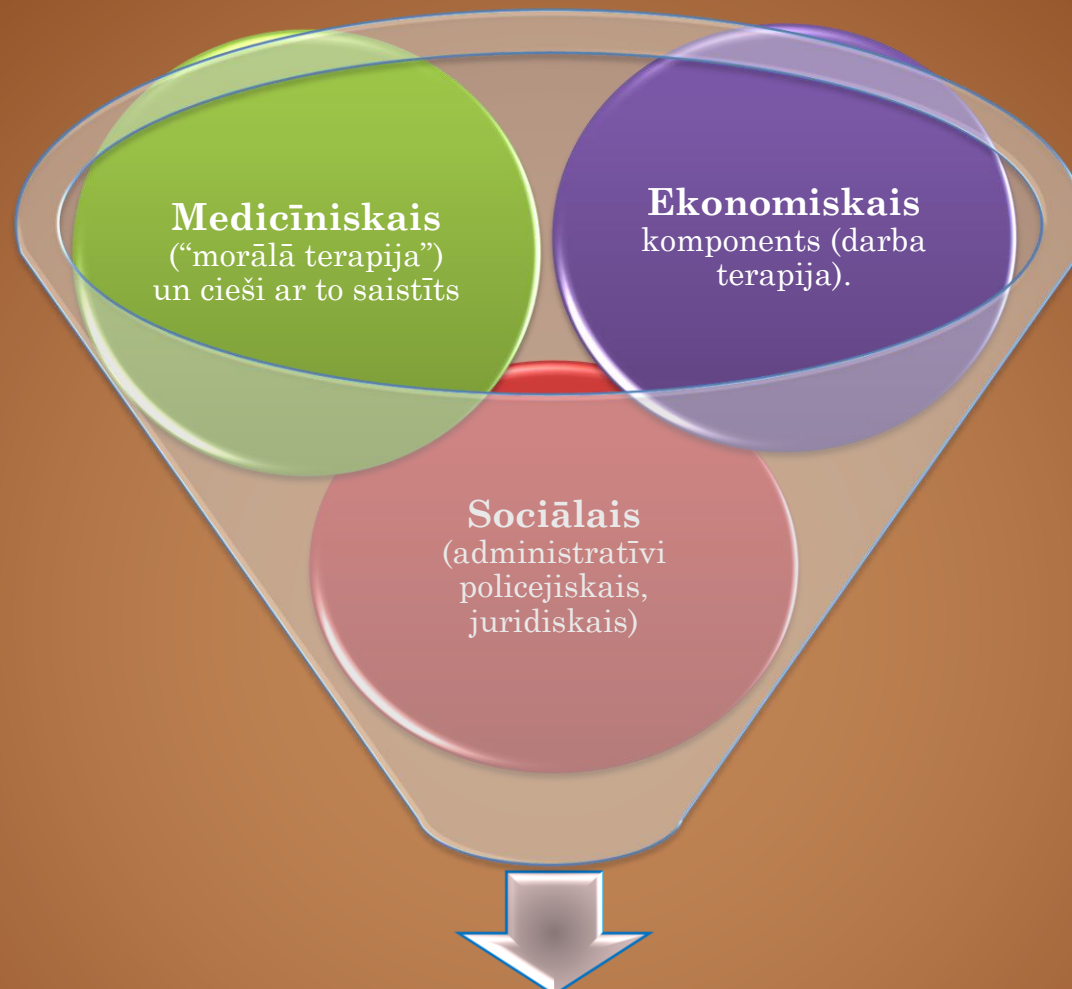
“Savā ātrākās palīdzības sniegšanā vājprātīgiem un mājas ārstēšanas neiespējamības svarīgumā iestādes tuvums ieņem pirmo vietu prātā jukušo apgādības lietā.” 1865. gadā viņš rakstīja, ka katrā guberņā jābūt šāдай garā vajo iestādei.

Svarīgāko psihiatriskās palīdzības sākuma vēsturiskā laika posma izolācijas principu veidoja trīs galvenie komponenti:

1) sociālais (*administratīvi policejiskais, juridiskais*),

2) medicīniskais (“*morālā terapija*”) un cieši ar to saistīts

3) trešais– ekonomiskais komponents (*darba terapija*).

Materiāli tehniskā bāze

- ❖ Izolācijas administratīvā puse tika stiprināta ar tās terapeitisko izpratnīkā līdzekli, lai aizsargātu izolējamo psihi no apkārtējās vides kaitīgās iedarbības.
- ❖ Maniakālo slimnieku ārstēšanā, pēc Rīgas ārsta J.B. Fišera domām (1707), galvenais ir aprūpe, un aprūpes pirmais uzdevums ir pacientu izolācija.
- ❖ Vieta, kuru izvēlējās iestāžu celtniecībai aiz tā laikā Rīgas robežas, atbilda šim standartam.

Ierosinājums celt jaunu centrālu garā vājo iestādi, kuŗā varētu novietot ārstēšanai slimniekus ar svaigu un neielaistu garīgi slimību. Medicīnas departaments 1893.gad 16. decembrī ziņoja, ka centrālai garā vājo iestādes celtniecībai Iekšlietu Ministrija atrada tikai 10.576 rubļu, tas noteikti ir par maz, tāpēc jālūdz Vidzemes gubernators vēlreiz pārskatīt naudas līdzekļus un atrašanās vietu centrālā slimnīcas projektēšanai.

Kurzemes gubernators izteica to celt Baldones vai Bauskas apkaimē, bet Igaunijas gubernators atradis piemērotāku vietu- Tērbatā vai Valkā, vai arī tuvākajā apkaimē ar 125 gultām, bet vēlāk – ar 250 gultām.

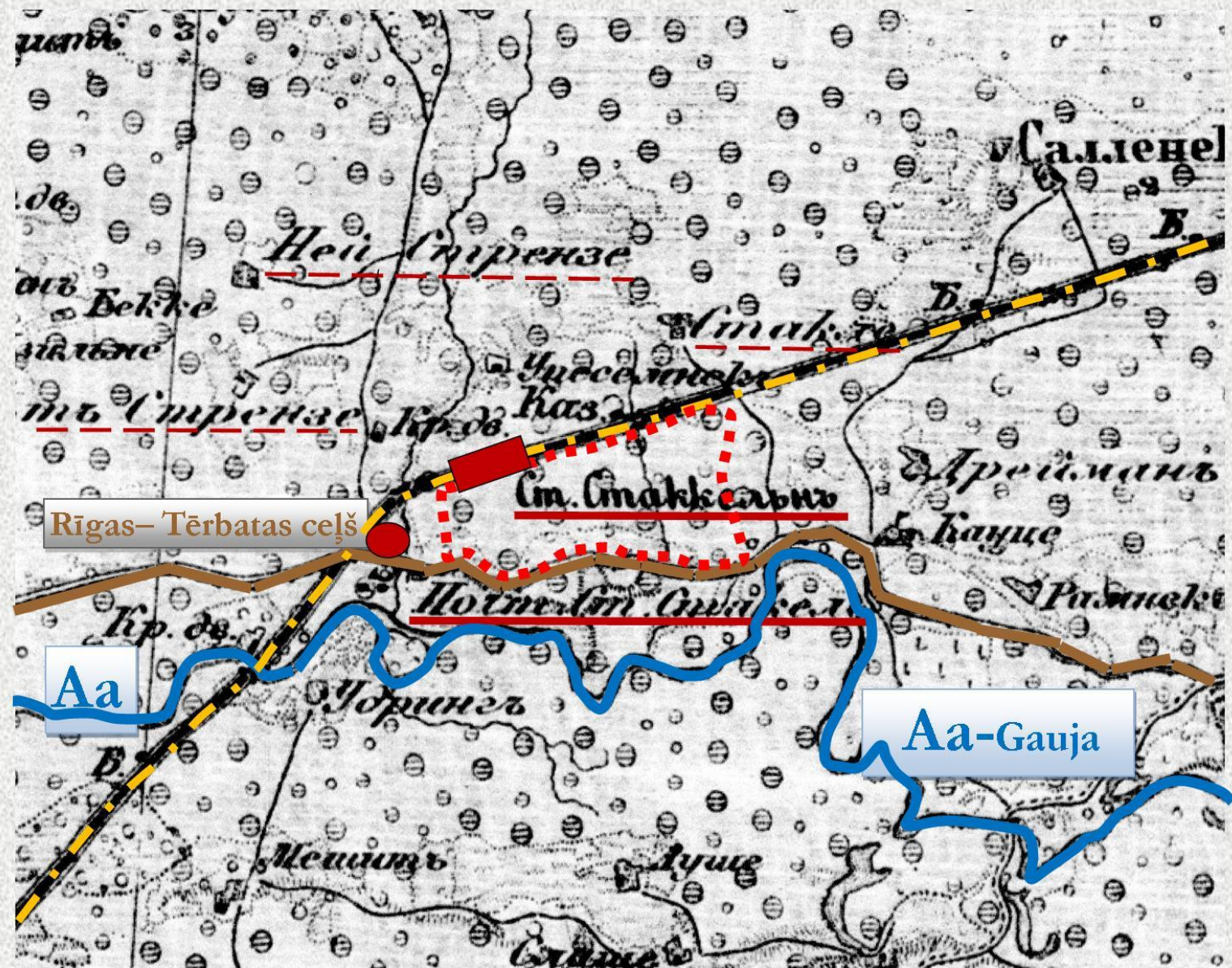
❖ Kā zināms, tādu centrālu slimnīcu nodibināt neizdevās.

❖ Taja laikā Rotenbergā, bija ap 350 vietām slimajiem. Aleksandru Augstumos ap 130 , bet Klīnikā tikai kādas 90 vietas. Kopumā tas bija par maz, lai atrisinātu šo garā vājo ārstēšanu.

❖ Modernas slimnīcas kritēriji-
telpas ar augstiem griestiem, centrāla apkure, elektrība, ūdensvads, notekūdeņu sistēma.

Tika atrasta vieta jaunajai iestādes celtniecībai, tā izmeklēta rūpīgi un pamatīgi. Tā tiks būvēta uz muižniecības zemēm: 41 ha no Vecbrenguļu zemēm pie upes Aa, kas dos iespēju apgādāt iestādi ar ūdeni. Laba iespēja arī savai iestādes palīgsaimniecībai.

**Vēlāk pievienos vēl- 56 ha no Stackē un arī Keižu
zemēm.**

**Tas ir tuvu Stackeln pasta stacijai, satiksme arī laba-
Tērbatas ceļš un dzelzceļš.**

Stackeln. - Strenzis.

Sveizimū valoda Jāson!

31ma maijs 1904.

E.B.

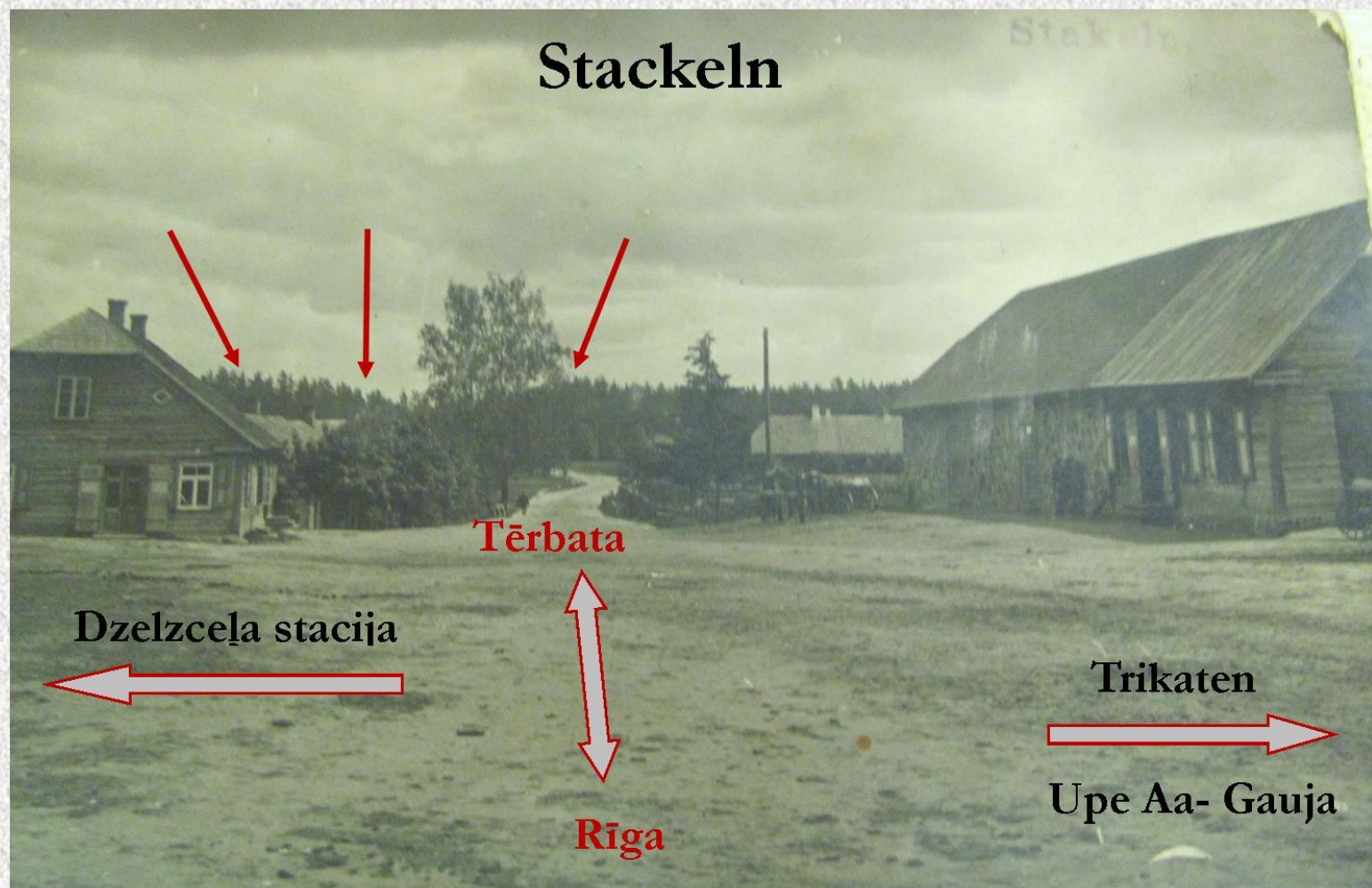
1904. gads

Iestādes celtniecībai bija atvēlēti 280.000 rubuļi, iekšējai apdarei- vēl 36.000 un kopā summa sanāk 314.000 rubuļi.

6. aprīlī gubernators nepiekrīt izdot no zemes kases šādu summu iestādes „Общества для призавнйя душевнобольныхъ въ Лифляндии” uzturēšanai. Laikam uzskata, ka šie 314.000 rubuļi ir par lielu kredīta izdošanai.

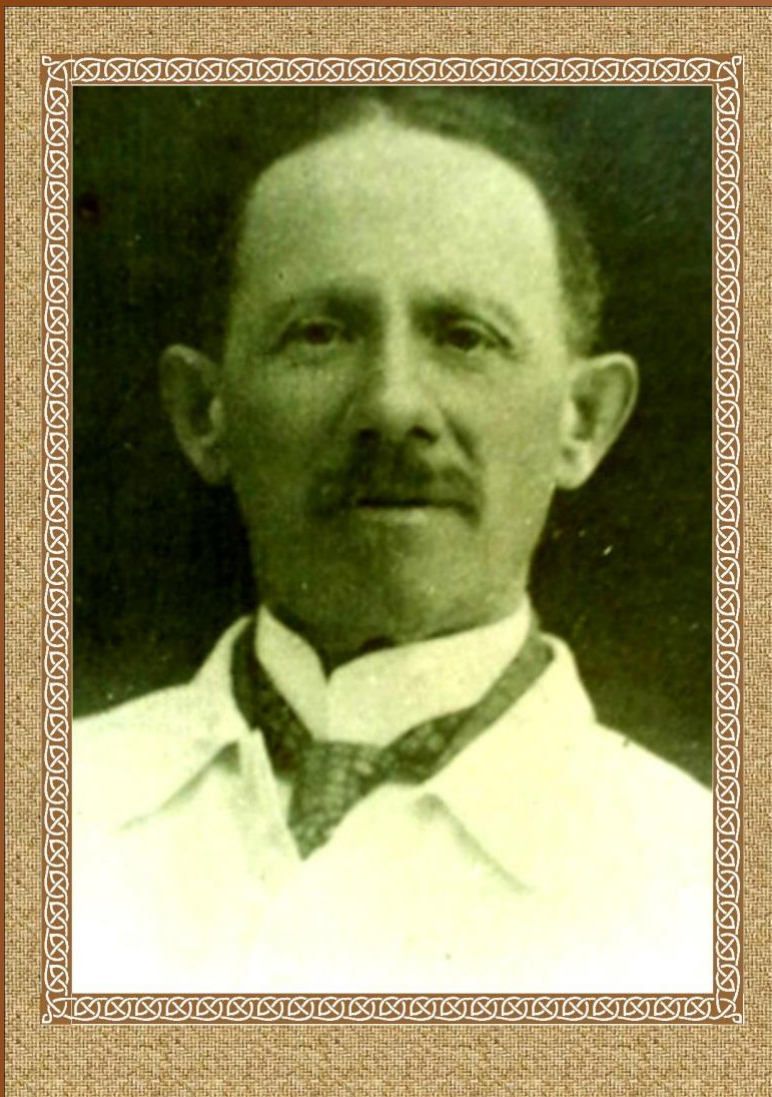
Projekta plāni, tika iesniegti Landrāta komisijai jau 901.gada 5.martā.

Austrijas ķeizars Francis Jozefs II jau ielicis stūrakmeni lielai Vīnes specializētajai slimnīcai garīgi slimajiem “Am Steinhof” vai ka vēl saka „Baumgartenshoehe”, kura tiek atzīta par jūgenda arhitektūras šedevru. Celtniecības piedāvājums nāca jau no Austrijas landrāta deputāta puses.

Izvēlētā slimnīcas būves vieta: starp dzelzceļu un Rīgas- Tērbatas
ceļu

A.Reinbergu un A.Bēru komandē uz Austriju un Vāciju,
lai iepazītos ar tā laikmeta tendencēm šajā nozarē.

Pirmais direktors- Alberts Bērs

Arhitekts- Augusts Reinbergs

Separat-Abdruck
aus der
„Baltischen Monatschrift“
1904, Heft 5.

Die moderne Irrenpflege
und die
livl. Heil- und Pflegeanstalt Stackeln.

Von
Dr. Albert Behr.

Riga.
Verlag der Baltischen Monatschrift.
1904.

Alberts Bērs, grāmata par Stackeln
modernu gara vājo iestādi, 1904. gads

Die Livländische Landes-Heil- und Pflegeanstalt
Stackeln.

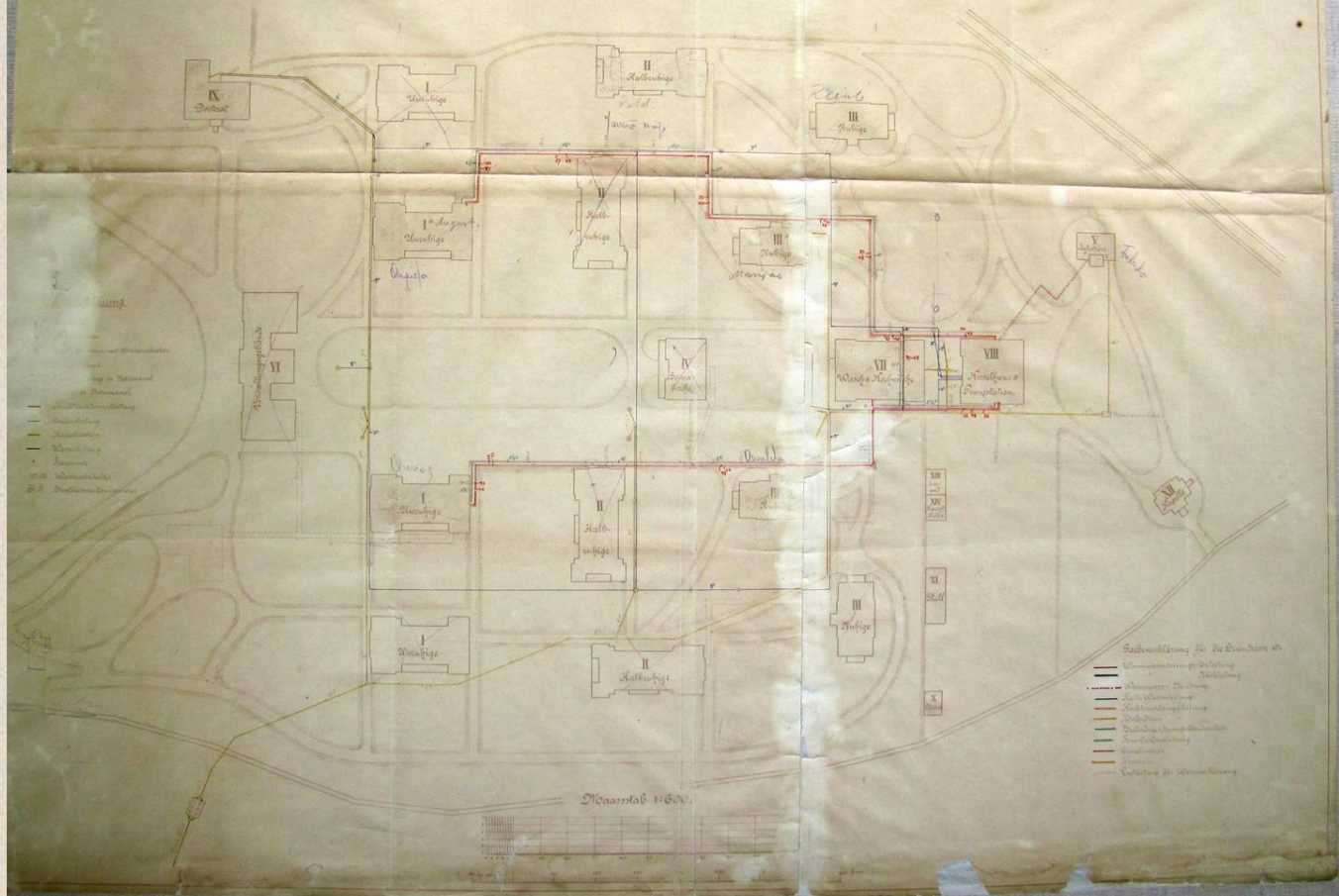
Von Direktor Dr. Albert Behr.

Die Livländische Landes-Heil- und Pflegeanstalt Stackeln verdankt ihre Entstehung einem Beschluß des Livländischen Landtages vom 3. März 1899, nach welchem die Errichtung einer Landesirrenanstalt in die Wege geleitet werden sollte. Der Landtag anerkannte es als eine der ernstesten Verpflichtungen, für die Geisteskranken, und zwar vorzugsweise für diejenigen aus der bauerlichen Bevölkerung,

Pirmā direktora, psihiatra, medicīnas zinātņu
doktora Alberta Bēra,
grāmata par Stackeln modernu gara vājo
dziedniecības un palīdzības iestādi, 1904. gads

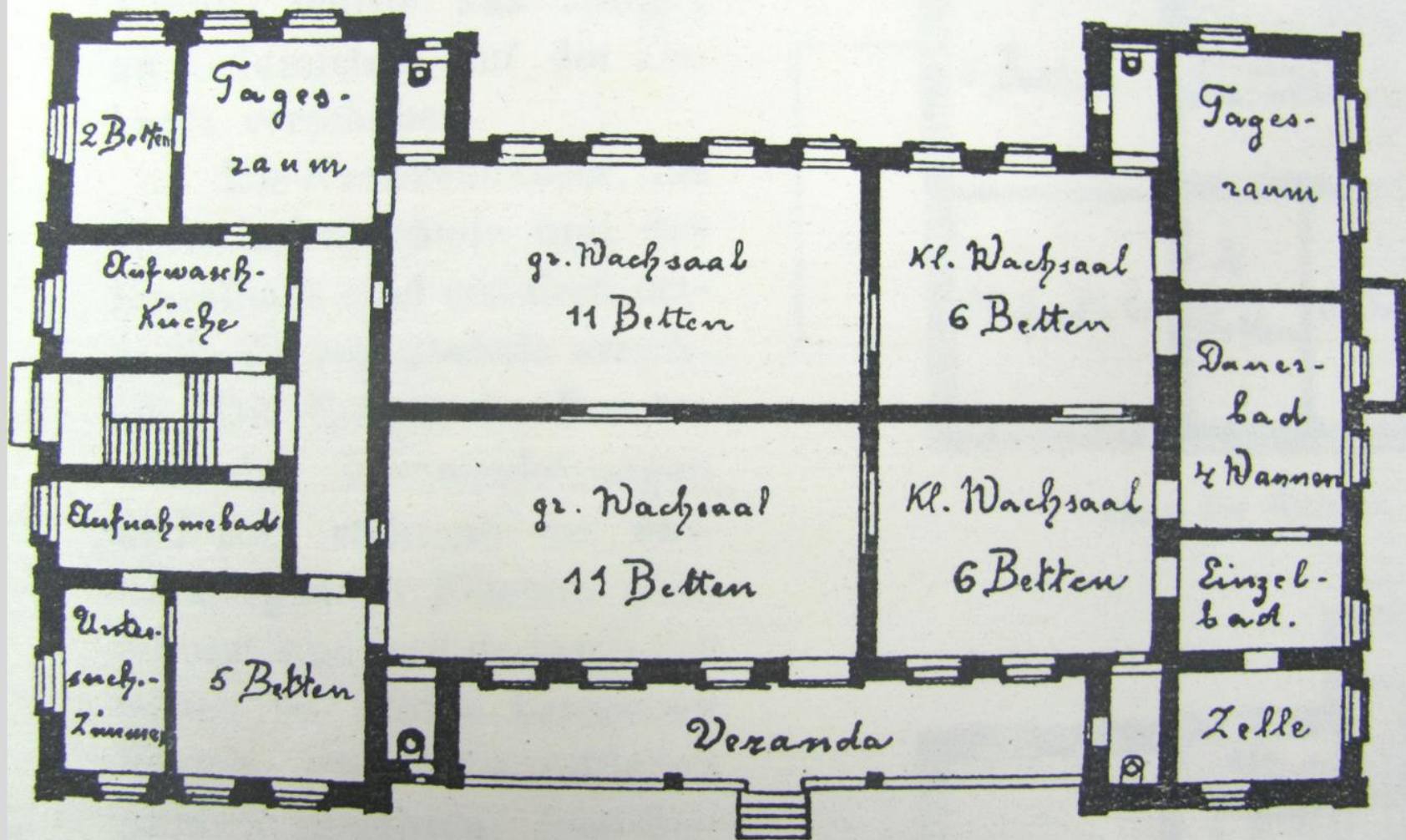
Situationsplan
der
Rohrleitungen
im Gelände der Heil- und Pflegeanstalt bei Starnberg.

Slimnīcas plāns

Modernas slimnīcas kritēriji:

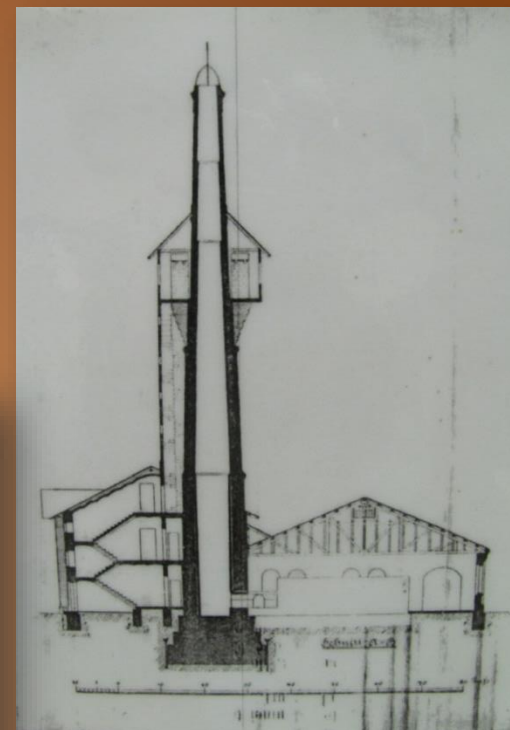
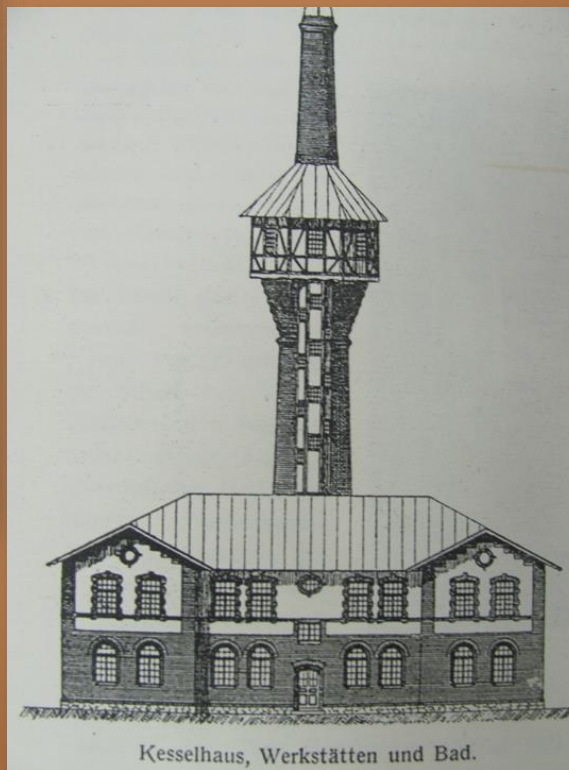
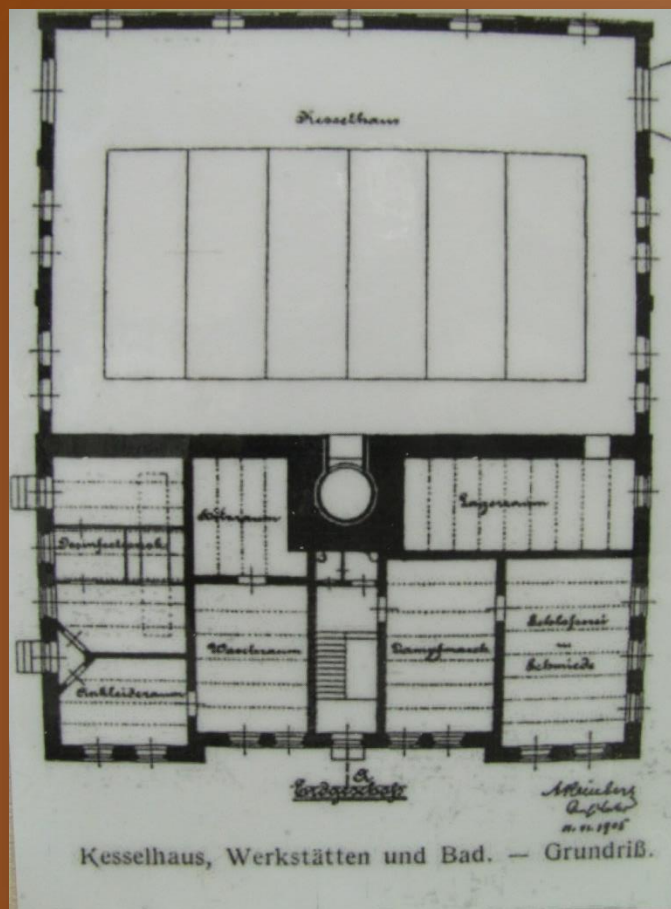
„telpas ar augstiem griestiem, vajadzīga centrāla apkure. Notiekti jābūt arī elektrībai, ūdensvadam, notekūdeņu sistēmai. Jaunā laika iestādēm jābūt no atsevišķām akmens paviļjoniem, kādām 12”.

Haus für Unruhige. — Grundriß.

Sākās būvniecība. Slimnīcas kompleksā ietilpa – centrālapkure, elektrība, ūdensvads, noteksis­tēma, darbnīcas, palīgsaimniecība, telpas ar augstiem griestiem, kas tajā laikā ir viena no modernākajām iestādēm Eiropā.

Kompleksu veidoja paviljoni, ēkas izvietojot regulārā ielu plānojumā ar labiekārtotu zaļo zonu- parku, daudzviet saglabājot simtgadīgos kokus un dabisko mežaino zemsedzi.

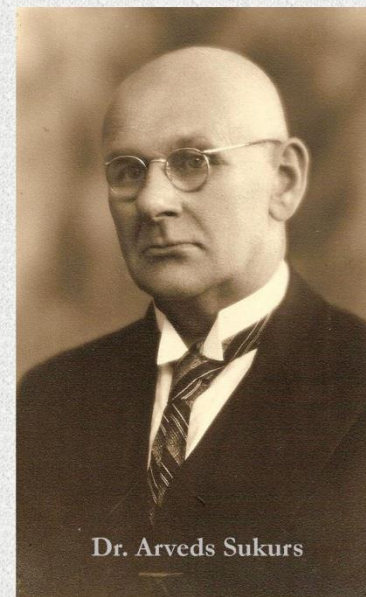
Iestāde tika atklāta 1907.gada 28.janvārī (*10. februārī*)

**un to nosauca par „Garā vājo dziedniecības un
palīdzības iestādi”, „Irren Anstalt in Stackeln”.**

**Pimais direktors Alberts Bērs, tad H.Hildebrants un
Arvēds Sukurs.**

Dr. H. Hildebrands, Sireņu
prātīgo slimnīcas direktors, 31.
jā atskatījās uz 30 darbības gadiem.
Foto D. Spunze.

Dr. Arveds Sukurs

**Tika izmantota paviljonu sistēma, slimnīcas kompleksā
esošās ēkas tika nosauktas pirmo slimnieku vārdos;**

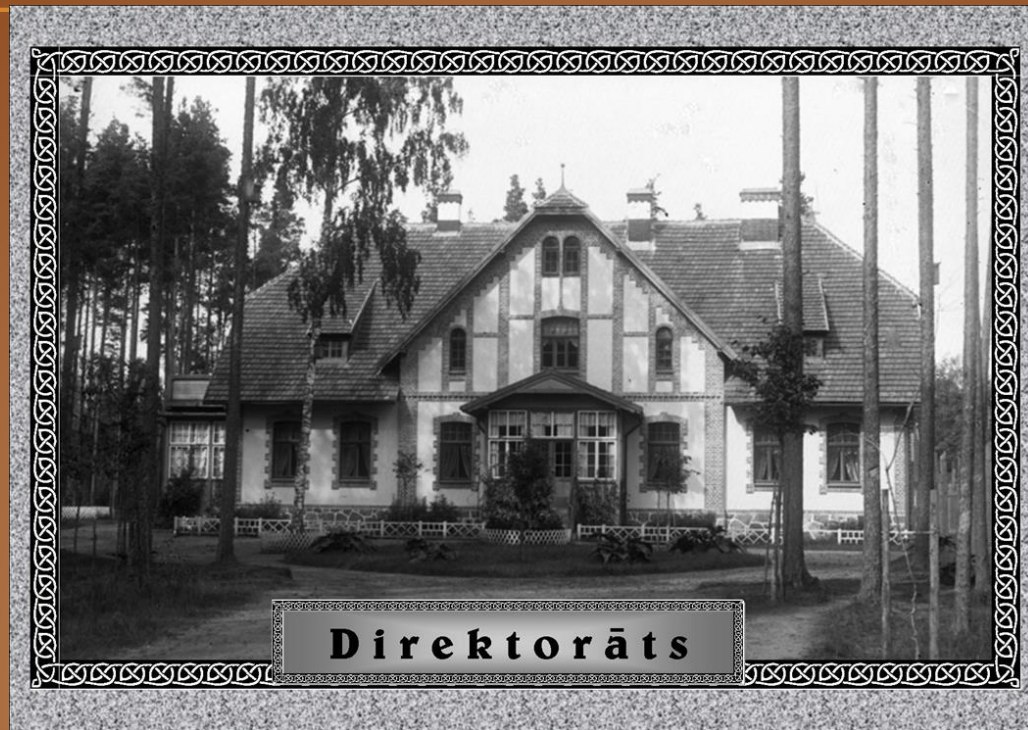
**Annas,
Augusta,
Marijas,
Osvalda māja.**

Direktorātā dzīvoja Alberts Bērs.

**Pirmā stāvā bija iekārtota slimnieku pieņemšanas telpa,
tad tos ievietoja kādā no paviljoniem.**

Vēlākos gados ēkā dzīvo nākamie direktori.

Sākotnēji iestādē tika paredzētas 180 vietas, no kurām pirmajā gadā izmantos 119. Apkalpojošais personāls: trīs ārsti, sešas māsas, kuras izpildīs nodaļu vadītājas pienākumus, viens feldšeris, astoņas vecākās un 55 jaunākās slimnieku kopējas.

Vācu psihiatrijas pamatlicējs, pirmās vācu vājprātīgo aprūpes sistēmas reformu programmas un paša termina “psihiatrija” autors Johans Kristians Reils (*Reil, 1759–1813*) uzskatīja, ka dziednīcai jāatrodas “brīnišķīgā vietā” ar romantiska “landšafta” pazīmēm, atgādinot lauku fermu, bet ne cietumu.

F. Pinels (1801) uzskatīja,

ka dabai jādod laiks, lai tā izpaustu savu labvēlīgo ietekmi uz pacientiem. Vienlaikus dabai ar visas slimnīcas personāla, no administrācijas līdz pēdējam kalpotājam, palīdzību vajadzēja palīdzēt “attīstīties virzībā uz personīgiem dzinuļiem, lai dotu spēku labestīgām un sociāli pieņemamām vēlmēm postošo vietā”.

Pirmās republikas laikā slimnieku skaits pieauga no 114
1919.gadā līdz 364 1940.gadā.

Turpmāk projektā bija paredzēts slimnīcu paplašināt līdz 945
vietām, taču celtniecību izjauca I Pasaules karš.

Pēc kara, slimnīca bija vienīgā vismazāk izpostītā
ārstniecības iestāde plašā apkaimē, tāpēc
līdz 1950.gadam tā veica arī parastās slimnīcas funkcijas,
ārstējot somatiskus un infekcijas slimniekus.

Slimnīcu 1912. gadā papildināja ar Jauno un Reinbergu māju.

Samaksa tika noteikta atkarībā no pacientu maksātspējas un nenoliedzami, ērtībām: I klases pacientiem 100 rubļu, II klases pacientiem – 50 rubļu, III klases pacientiem 12.50 rubļu mēnesī, kas iemaksājama divus mēnešus uz priekšu.

Mazturīgajiem pacientiem pastāvēja atlaides, vai iespēja ārstēties par kāda labdara iestādes līdzekļiem. Tika izveidota bibliotēka, kurā notiek dažādi sarīkojumi.

1912. gadā tika uzcelta Jaunā māja

Reinbergu mājas celtniecībai līdzekļus deva arhitekta atraitne.

1942. gadā slimnīcu izmantoja vācu armijas hospitāļa nolūkiem, tur atradās vācu izlukdienesta skola - Abvērs. Tagad- narkoloģiskā nodaļa.

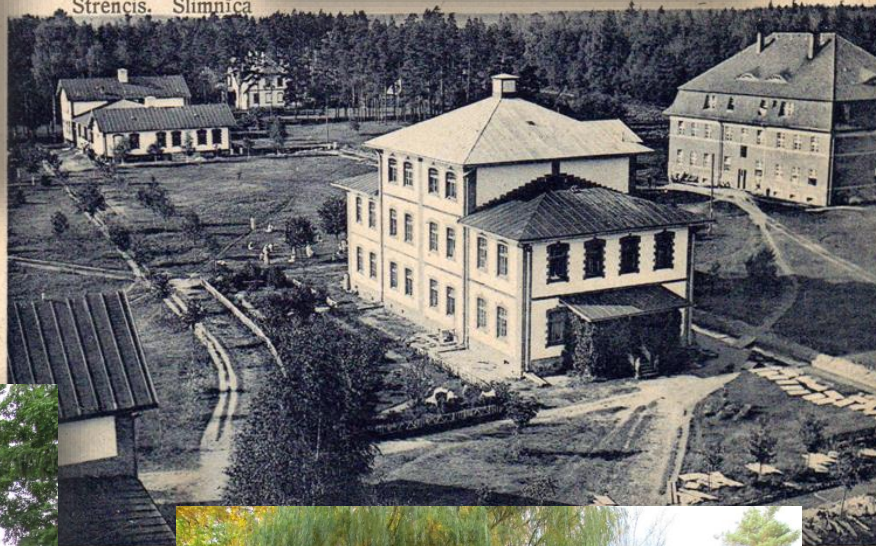
Jaunā mājā tagad izvietota tuberkulozes nodaļa

Muižas tipa parks.

Sevišķa nozīme tika piedēvēta svaigajam gaisam. “Dollhauzes” izvietošana ārpus pilsētas sienām bija vēlama higiēnisku (*esošu un iedomātu*) apsvērumu dēļ: lai atvairītu infekcijas, kā ārējās, kas nāk no pilsētas, tā arī iekšējās – it kā paši vājprātīgie izplatītu “specifisku” infekciju.

Strencis. Slimnīca

**Nodrošinātas medicīnas personālam pienācīgās sociālās un
sadzīves garantijas,
paviljonu augšējos stāvos izbūvēti dzīvokļi.**

Ārstiem tika uzcelta atsevišķa koka ēka.

Ārstnieciskā darba līmenis bija laikmetam atbilstošs,

ārstniecības maksa bija līdz vienam latam dienā, mazturīgiem pacientiem to sedza pašvaldības un slimokases, savukārt daļa slimnieku savu iespēju robežās veica neapmaksātu darbu turpat slimnīcā vai tuvējās zemnieku saimniecībās.

13th July 1918

Pauline Kammerer

1. Pauline Kamara! cestahja deenasta 3/15 1916

2. Rū algu ta dabū latta mehnefha beigās 50 Mark, bej
tara brihmu pahetila: (shifhama, arafismofhama, nashimofhama, ...)

5. Ģestādes direktoram ir tiesība, ieviešot deonastu pahrhahpumu, pemehtam par netiklību, diehtumu, ūstū apesthūmos ar ūimneehtem, augstā mineto ūf meeto

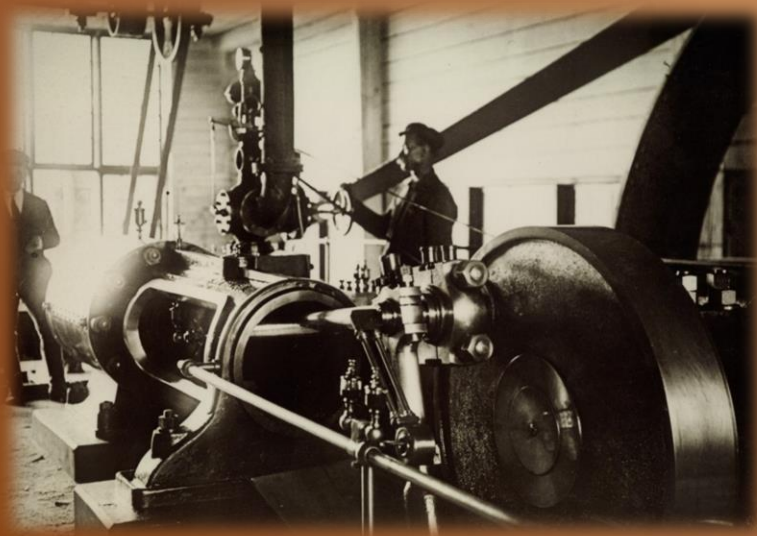
dzim. Ēveles pag. Valkas ap.

№ 1992

7 g. "10" decembris

**Katla mājā tika uzstādītas tā laika modernākās iekārtas,
kas iegādātas Vācijā, Austrijā.**

Tvaika mašīnas izmantoja arī saimnieciskā ēkā.

- ❖ Laikā no 1924. – 1931.gadam komplekss tika papildināts ar saimniecības klēti, pagrabu, lopu kūti, betona eļļas pagrabu, kapliču ar sekcijas telpu un morgu.
- ❖ Palīgsaimniecībā tika turētas govīs, cūkas, zirgi. Saimnieciskās ēkās- šūšanas darbnīca, virtuve ar modernām iekārtām, veļas mazgātuve, pirts.
- ❖ Notika atjaunošanas darbi, remonts, vēlāk slimnīca paplašinās un notiek rekonstrukcija. Ēkām tiek uzbūvēti otrie stāvi un piebūves.

Palīgsaimniecības ēkas

Livländische
Landes- Heil- und Pflegeanstalt
„STACKELN“.

Stackeln 15/III 14.

Auszug des Ausgabebuchs v. 20/VI 13 - 19/II 14.
für die Bedürfnisse des Frl. Karin von Hirschheydt.

20/VI 13. d. Personal zu Johann	-- 50	Transport	26.06
f. Krugen Kröpfe	-- 10	24/VI 13 Fittgelband u. Haken	-- 15
		24/VI 13 Liefelschüre	-- 07

Palīgsaimniecības ēku celtniecība

Palīgsaimniecības ēkas

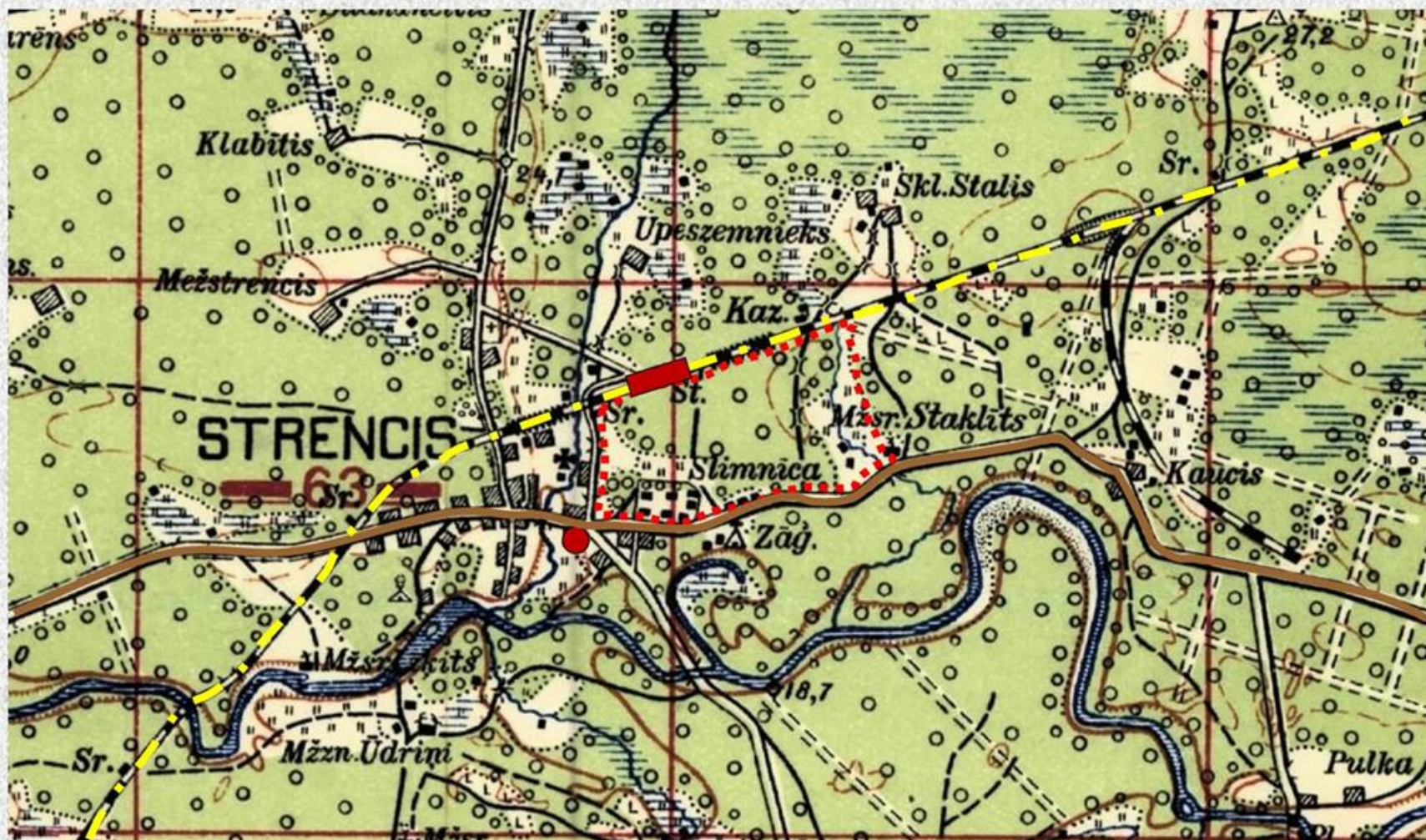

**Saimnieciskā ēka— virtuve, šūšanas darbnīca,
veļas mazgātava**

1927. gadā jau izveidojies ciemats Strenčis

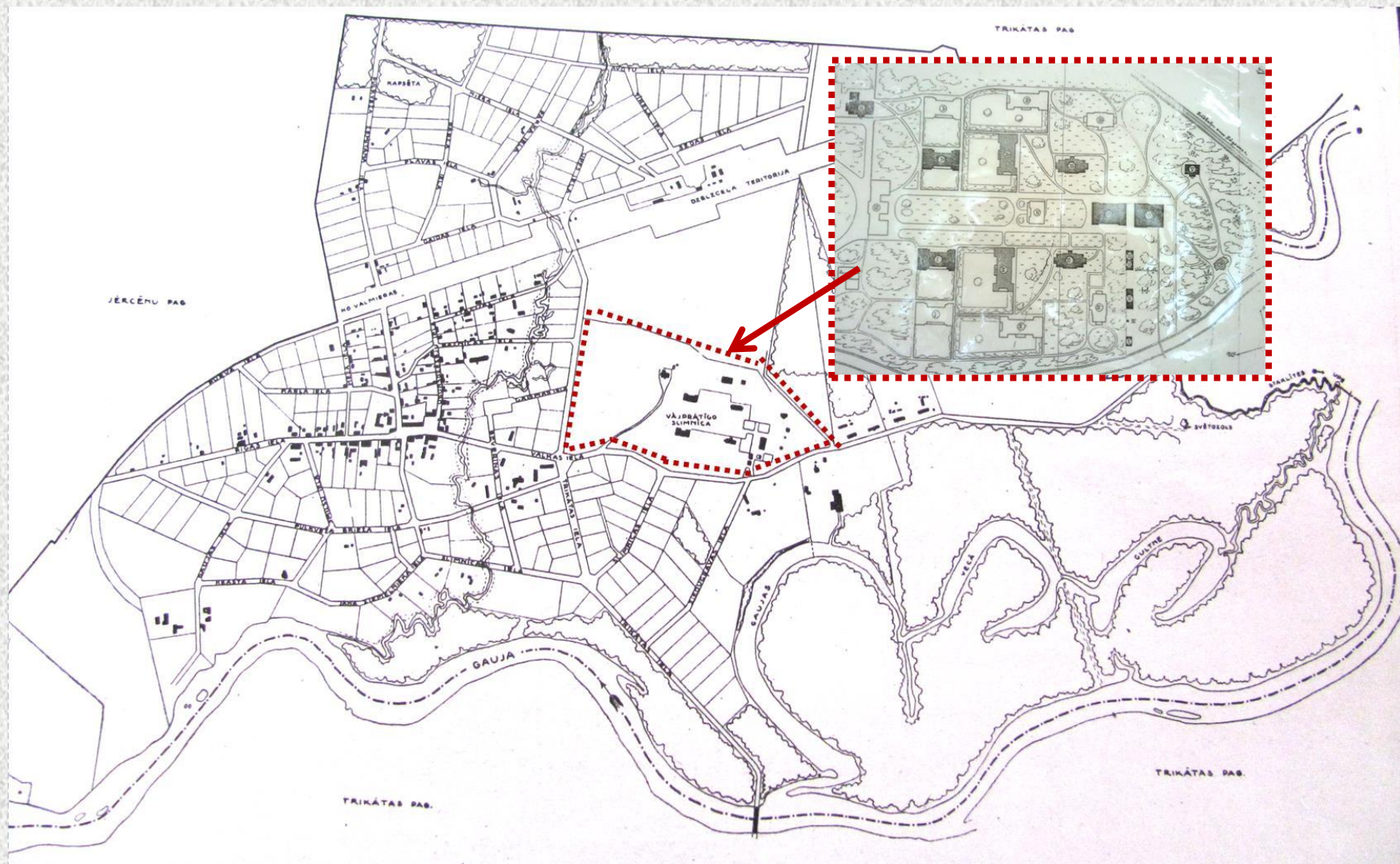

- - Dzelzceļa stacija
- - Pasta stacija

1927.gads

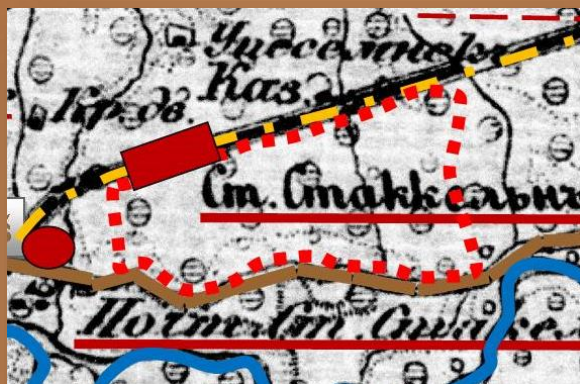
- - Slimnīcas teritorija

1928. gadā iegūst pilsētas nosaukumu, 1936. gada pilsētas plāns

Strenči 1936.gadā

❖Apdzīvotās vietas Stackeln infrastuktūra veidojās pateicoties Iestādes būvniecībai un tās attīstībai.

❖ Parasti slimnīcas tika iekārtotas pilsētu atbilstošākās un lielākās telpās.

Slimnīca

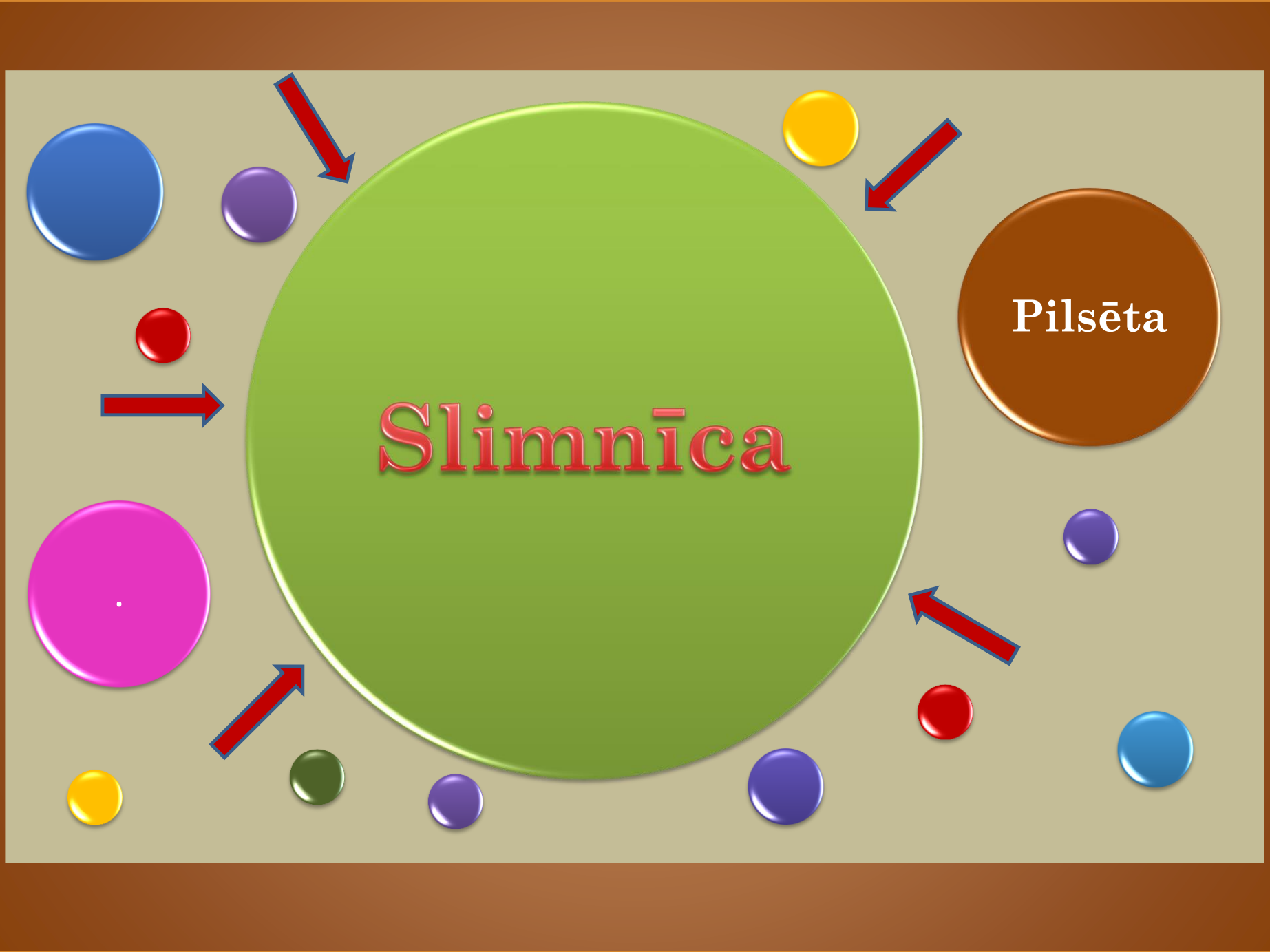
```
graph TD; S((Slimnīca)) --> PA((Pilsētas attīstība)); S --> Sp[Sports]; S --> P[Plastnieki]; S --> K[Kultūra];
```

**Pilsētas
attīstība**

Sports

Kultūra

Plostnieki

Slimnīca

Pilsēta

**Slimnīcai ir sava kapella un kapsēta. 1939.gadā altāra nišā
ievietots Kristus krūšu tēls, kas gatavots no zilā māla,
vienīgais Latvijā.**

- **Šodien kapella ierīkota Jaunās mājas telpās.**

Valsts slimnīcas kapi

Kristus krūšu tēls. Strenču
slimnīcas altara nišā. 120 cm
augsts, izgatavots 1939.gadā.
Vienīgais darbs keramikā visā
Latvijā.

Autors - K.Vanags.Izgatavots
uz Dr.A.Laksberga ierosinājumu.

Galvenās terapijas metodes ūdens un darba terapija, hronisku mazkustīgu slimnieku ārstēšanai lieto Tibo sistēmas vingrošanas aparatūru, kurai iekārtota speciāla zāle. Slēgtas durvis bija tikai nemierīgo slimnieku nodalās, pārējiem durvis atvērtas. Ūdens vannas nozīmēja uz 2-3, 6-12, un pat līdz 36 stundām. Pie ūdens terapijas pieskaitāma arī mitrā iesaitēšana. Miega līdzekļus deva tikai ārkārtējos gadījumos, narkotiku pielietošana stingri kontrolēta. Plaši pielieto ārstēšanu ar darbu. Slimnie-

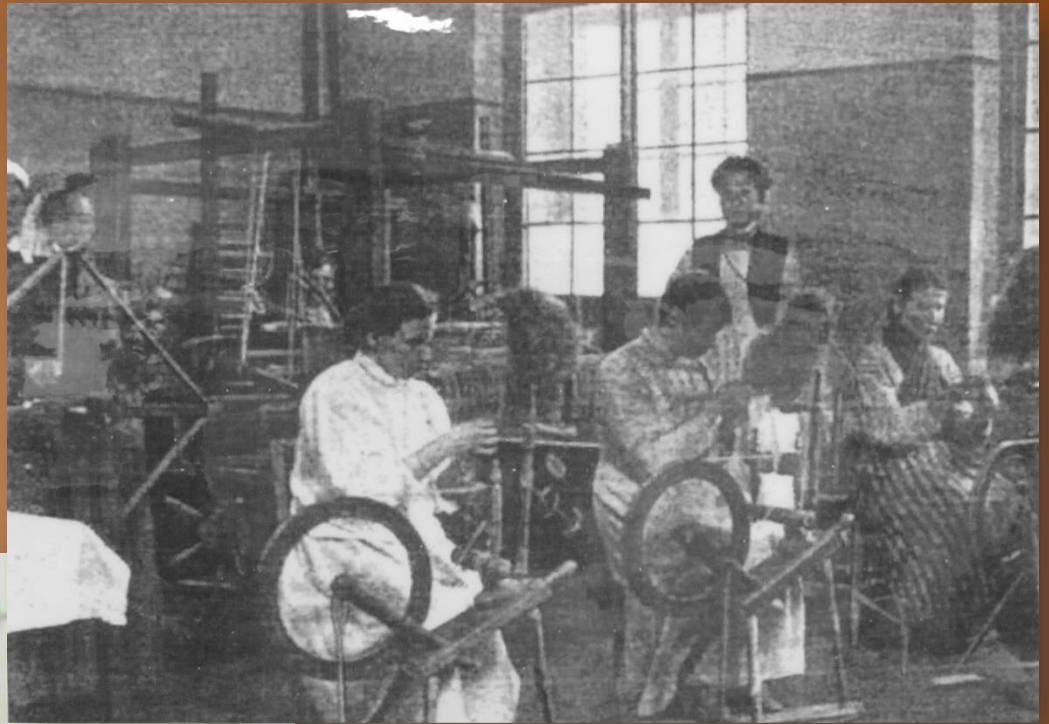
Galvenās terapijas

Ūdens terapija

Uzbudināti slimnieki iziet ārstēšanu vannu istabās (ūdens gultas). Ūdens vannas nozīmē uz 2- 3 un 6- 12 stundām. Atsevišķos gadījumos ūdens vannu nozīmē uz 36 stundām. Ja ārstēšanas gultā nav izvedama, bet ūdens vannas nelīdz, tiek pielietota mitrā iesaitēšana. Šī procedūra tiek izdarīta ārsta vai māsas vadībā.

Kranke beim Abladen von Bausteinen.

- ❖ Hronisku mazkustīgu slimnieku ārstēšanai lieto Tibo (tā laika modernākā) sistēmas vingrošanas aparāturu, kurai ierīkota speciāla zāle.
- ❖ Elektrošoka peldes lietotas depresijas slimniekiem.
- ❖ Tiek pielietotas masāžas ierīces.

Kranke beim Bewegungsunterricht.

Vidzemē pirmais tenisa korts bija šeit
Projektā- celt sporta laukumu

**Slimnīcas dramatiskais kolektīvs dibināts 1918. gadā,
no kā izveidojies J.Ziemeļnieka Tautas teātris**

Irren-Anstalt, Stackeln.
Wahjprahlige eestahde Strenzi.

Mēs bijām

Mēs esam

**Strenču psihoneiroloģiskās
slimnīcas muzejs**

Mēs būsim

Paldies par uzmanību!

2012.g. 26.jūlijs

Baiba Leite